

In Europees verband leren van fatale woningbranden

Ieder jaar overlijden vijfduizend Europeanen door een woningbrand. Hoog tijd om meer kennis over de oorzaken te verzamelen. Met het onderzoek Fatal residential fires in Europe van de European Fire Safety Alliance (EuroFSA) en de Brandweeracademie is een eerste stap gezet. De analyse bevestigt het bestaande beeld van fatale woningbranden in Nederland, zo zijn ouderen het vaakst slachtoffer van brand. De komende jaren wordt het onderzoek uitgebreid en verfijnd, zodat de landen onderling meer van elkaar kunnen leren over de kansen, omstandigheden en gevolgen van woningbranden.

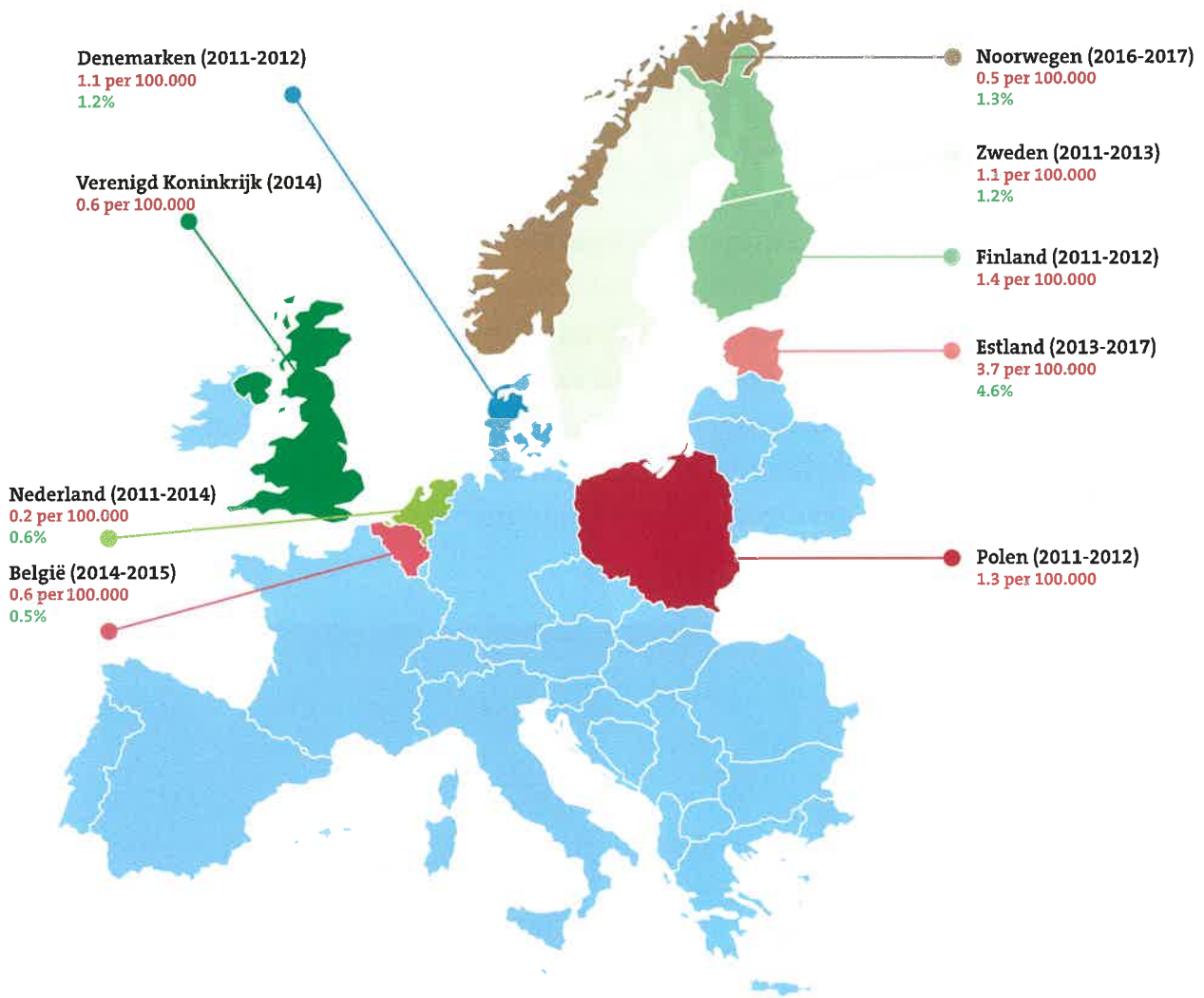

De schuimvullingen van meubels vatten snel vlam en veroorzaken razendsnel fatale rook.

DOOR ELLEN SCHAT

Het aantal Europeanen dat jaarlijks overlijdt aan een woningbrand is hoger dan het aantal doden ten gevolge van terreur of natuurrampen. Toch is er in Europees verband tot nu toe weinig onderzoek gedaan naar de oorzaken van fatale woningbranden. 'Er zijn pogingen gedaan, maar die strandden steeds', vertelt lector Brandpreventie René Hagen van de Brandweeracademie van het IFV. 'Er is namelijk lang gedacht dat alle landen eerst dezelfde

definities moesten hanteren. Het ene land telt bijvoorbeeld alleen de directe slachtoffers over fatale woningbranden in de statistieken mee, terwijl een ander land de slachtoffers die later overlijden ook meetelt. Of het ene land telt vakantiewoningen mee en het andere niet. Het gelijktrekken van de definities is een moeizaam en langdurig proces. De cijfers zijn immers vaak ook aan andere statistieken gekoppeld, zoals in Nederland het CBS.' De EuroFSA vindt het thema echter zo belangrijk, dat toch opnieuw onderzoek naar fatale woningbranden is opgestart. De Brandweeracademie van het IFV is de ideale partner, omdat zij

België heeft op basis van de huidige cijfers het laagste percentage doden bij woningbranden, het aantal fatale woningbranden ten opzichte van alle woningbranden. Niet van alle deelnemende landen zijn deze relatieve cijfers bekend. In absolute getallen heeft Nederland het laagste aantal doden bij woningbranden: 0,2 per 100.000 mensen per jaar.

al sinds 2008 gegevens over Nederlandse fatale woningbranden verzamelt en daarnaast een robuust onderzoeksmodel en een vragenlijst heeft ontwikkeld. Hagen: 'We hadden het idee om ons niet eerst op de definities te richten, maar uit te gaan van welke informatie beschikbaar is of met enige moeite achterhaald kan worden. Tot onze verrassing bleek dat het hanteren van verschillende definities in veel gevallen een verschil maakte van bijvoorbeeld maar twee procent, een percentage dat in dit verband verwaarloosbaar is. Daarmee hadden we dus een grote hobbel overwonnen. Dat betekende dat we betrouwbaar vergelijkend onderzoek konden doen.'

'IN ALLE LANDEN ONTSTAAN DE MEESTE FATALE BRANDEN IN DE WOONKAMER'

De Brandweeracademie verzamelde en analyseerde gegevens van negen landen uit het noordwesten van Europa: Noorwegen, België, Estland, Denemarken, Zweden, Finland, Verenigd

Koninkrijk, Polen en Nederland. Dat niet alle Europese landen zijn meegenomen heeft deels met de taal van de beschikbare literatuur te maken. Alleen Engelstalig onderzoek is gebruikt. Daarnaast waren niet alle landen bereid om direct mee te werken met de Nederlandse vragenlijsten. De gegevens die de landen beschikbaar stelden, verschilden. Zo hebben negen landen een eerste vragenlijst ingevuld en vier daarvan een tweede, uitgebreidere vragenlijst. Niet altijd was

In 70% van de fatale woningbranden in Polen is sprake van alcoholgebruik.

het mogelijk om exact dezelfde perioden te vergelijken. Het beeld dat uit het rapport *Fatal residential fires in Europe* ontstaat, is dus voorlopig. Het vormt een basis voor verder onderzoek.

OUDEREN VAAKST SLACHTOFFER

Toch is er genoeg informatie uit de analyse te halen. Per land is op basis van de gegevens een risicoprofiel op te stellen. Maar ook de vergelijking tussen landen biedt interessante informatie. Zo ontstaan in alle landen de meeste fatale branden in de woonkamer. Alleenstaande ouders hebben meer kans om om te komen bij een woningbrand. En ouderen vanaf 65 jaar, maar met name ouder dan tachtig jaar, zijn in alle landen het vaakst slachtoffer van brand. De laatste conclusie sluit aan bij de kennis in Nederland hierover. 'De vergrijzing is dus een Europees probleem', stelt Hagen. 'Op dit punt kun je van elkaar leren, al moet je de cijfers natuurlijk altijd relateren aan de achtergrondkennis over het eigen land. Zo gaan senioren in sommige andere landen eerder naar een verzorgingshuis, terwijl veel Nederlandse ouderen zo lang mogelijk thuis wonen. In Nederland kiezen we voor dit beleid, dat allerlei voordelen heeft, maar ook risico's met zich mee brengt.'

'WET- EN REGELGEVING IN HET VERENIGD KONINKRIJK EN IERLAND HEBBEN EFFECT'

Een verschil dat Hagen in de analyse opviel is het aantal kinderen dat omkomt bij brand. In Nederland is dat aantal relatief laag. Hagen vermoedt dat culturele verschillen een rol spelen. 'In sommige landen is het alleen laten van de kinderen als ze liggen te slapen meer een gewoonte dan bij ons.'

ROKEN, MEUBELS EN KOKEN

Roken is een belangrijke oorzaak van brand. In Nederland, maar ook in Europees verband. De schuimvullingen van meubels vatten snel vlam en veroorzaken razendsnel fatale rook. Hagen: 'Het is dus goed dat we in Europees verband inzetten op brandveiligere meubels en matrassen. Met onderzoeken als deze kun je de urgentie hiervan ook aantonen. Het Verenigd Koninkrijk en Ierland zijn de enige Europese landen die hiervoor wet- en regelgeving hebben ontwikkeld. Dat zie je terug in de cijfers, deze maatregelen hebben effect.' Het falen van de zelfdovende sigaret wordt in dit onderzoek bevestigd, zoals de Brandweeracademie ook al eerder vaststelde. Sinds de invoering van de zelfdovende sigaret in 2011 is Europees gezien geen daling van het aantal fatale branden ingezet.

Naast roken zijn koken en ondeugdelijke apparatuur een belangrijke oorzaak van fatale woningbranden. Hoe het kan dat in Zweden de meeste fatale branden worden veroorzaakt door falende apparatuur? Het is ook voor Hagen gissen. 'Het is natuurlijk vooral aan de landen zelf om de gegevens te interpreteren en te koppelen aan achtergrondkennis over regelgeving, cultuur en brandpreventiebeleid.'

De Nederlandse cijfers laten zien dat we het Europees gezien 'behoorlijk goed doen'. Hagen stelt dat er op het gebied van

Rookmeldergraad

De rookmeldercijfers van Nederland zijn te vergelijken met die van Engeland, Noorwegen, Zweden en Estland. Interessant is niet alleen het percentage rookmelders, maar ook het percentage werkende rookmelders. In 28% van de fatale branden in Nederland is een rookmelder in huis aanwezig. Daarvan werkt slechts negentien procent. Dat verschil is behoorlijk. Naast aandacht voor kwaliteitsrookmelders is met goed brandpreventiebeleid dus nog meer winst te behalen. In Engeland is in 66% van de fatale woningbranden een rookmelder aanwezig, maar het daadwerkelijke aantal werkende rookmelders is een stuk lager: slechts 25%. Hagen: 'Engeland liep lange tijd voorop op het gebied van rookmelders. Maar er zijn veel oude types in omloop die niet altijd meer goed werken.' Ook in Noorwegen is een behoorlijk gat tussen de aanwezige rookmelders en de werkende rookmelders. Estland heeft de beste verhouding tussen de werkende en aanwezige rookmelders: 45%.

bouwregelgeving in Nederland nog maar weinig te winnen valt op het gebied van brandveiligheid in woningen. 'Maar wel als het gaat om gedrag en producten. Die veroorzaken in negentig procent van de gevallen een fatale brand.'

TOEKOMST

Hagen presenteerde het onderzoek onlangs aan een platform van de Europese Commissie en aan enkele leden van het Europees Parlement. Dit jaar hoopt het onderzoeksteam met een tweede rapport te komen, waarin gegevens van meer landen kunnen worden geanalyseerd. Een ander doel van de Brandweeracademie is zoveel mogelijk landen de Nederlandse vragenlijst te laten gebruiken. Veel landen hebben geen uniforme vragenlijst die wordt ingezet na een fatale woningbrand, terwijl het van groot belang is juiste en uniforme informatie te verzamelen. België had tot nu toe geen landelijke vragenlijst en heeft aangegeven graag de Nederlandse vragenlijst te gebruiken. In de lijst is ook aandacht voor open of gesloten binnendeuren, omdat die factor een belangrijke rol speelt in het verspreiden van rook. De Brandweeracademie, die al vijf jaar gegevens hierover verzamelt, stelt vast dat gesloten deuren meer kans op overleven biedt.

In de vervolgstappen van het Europese onderzoek wordt de analyse verfijnd, door dezelfde perioden met elkaar te vergelijken in plaats van gemiddelden over jaren. Ook relatieve cijfers zijn nodig. Dit betekent bijvoorbeeld dat gegevens over het aantal doden gerelateerd is aan bijvoorbeeld leeftijd of woningtype, omdat de absolute cijfers anders weinig zeggen. Hiervoor moeten wel de juiste gegevens uit de landen worden aangeleverd. Het uiteindelijke doel is het creëren van een Europese database voor fatale woningbranden, die bij voorkeur wordt beheerd door Eurostat, het statistische bureau van de Europese Unie. Op basis daarvan kan ieder land een risicoprofiel maken, maar ook een Europees risicoprofiel. Het brandveiligheidsbeleid kan hierop aansluiten. ■